

เรื่องเล่าจากสวีเดน : สวัสดิการ สำหรับเด็กและเยาวชน ในประเทศสวีเดน 29/1989

ดร. วศิน เจริญตันถนกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เรียบเรียงโดย : อติวิทย์ ดิ่งแก้ว

The National Agency for Education,

Uppsala Kommun, Sweden

▼ unนำ

ในปีนี้ (มกราคม-ธันวาคม 2556) ผู้เขียน (ดร.วศิน) ได้มีโอกาสมาทำวิจัยที่ประเทศสวีเดนด้วยทุนของ Swedish Institute ที่ Swedish University of Agricultural Sciences เมืองอุพซอล่า (Uppsala) ซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ตอนกลางของประเทศ ห่างจากกรุงสตอกโฮล์มมาทางเหนือประมาณ 47 กิโลเมตร ที่นี้ผู้เขียนได้มีโอกาสพบกับคนไทยหลายคนที่มาทำงานและย้ายมาอยู่กับครอบครัวชาวสวีเดน ผู้เขียนได้มีโอกาสพบกับคุณครูอติวิทย์ ดิ่งแก้ว (ผู้เขียนร่วม) ซึ่งเป็นคุณครูคนไทยที่มาทำงานเป็นครูสอนภาษาไทยและภาษาสวีเดนให้กับเด็กและเยาวชนไทยที่ตามครอบครัวมาอาศัยที่ประเทศสวีเดน คุณครูอติวิทย์ทำงานอยู่สวีเดนได้ 8 ปีแล้วและปัจจุบันถือสัญชาติสวีเดน จากการที่ได้สนทนาเรื่องการทำงานในประเทศสวีเดน คุณครูอติวิทย์และผู้เขียนค่อนข้างเห็นตรงกันว่าประเทศสวีเดนมีสวัสดิการหลายอย่างที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณภาพของเด็กและเยาวชนในประเทศ สวัสดิการบางอย่างนั้นประเทศไทยก็จัดให้มีแล้ว แต่สวัสดิการบางอย่างก็ยังไม่ มี ผู้เขียนเห็นว่าข้อมูลเหล่านี้ น่าสนใจและอยากจะแบ่งปันให้กับท่านผู้อ่านทุกท่าน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเหล่านี้เป็นเพียงบางส่วนของสวัสดิการเท่านั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้เขียนร่วมโดยตรง ข้อมูลด้านสวัสดิการอื่นๆ สำหรับเด็กและเยาวชนคงจะได้มีโอกาสสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องและนำมาเสนอให้กับท่านผู้อ่านในโอกาสถัดไป

▼ เด็กได้รับการดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา

ศูนย์ผดุงครรภ์ หรือ Mödravårdscentral : MVC เป็นสถานที่แรกที่ผู้เป็นมารดาจะเข้ารับบริการซึ่งอาจมีทั้งของรัฐและเอกชน การใช้บริการในศูนย์ผดุงครรภ์นั้นสามารถเข้าใช้บริการได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายถึงแม้จะเป็นของเอกชน สตรีชาวสวีเดนกว่าร้อยละ 99 ใช้ประโยชน์จากศูนย์ผดุงครรภ์ การให้บริการของศูนย์ผดุงครรภ์นั้นจะเริ่มตั้งแต่การตรวจการตั้งครรภ์รวมถึงการติดตามผลเป็นระยะๆ การเตรียมคลอดและการอบรมพ่อแม่เมื่อใหม่ ซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ที่กำลังจะเป็นพ่อแม่เพื่อให้ปฏิบัติต่อเด็กแรกเกิดอย่างถูกวิธี ซึ่งปกติมักจะจัดอบรมประมาณช่วงสัปดาห์ที่ 20 ของการตั้งครรภ์ นอกจากนี้ในศูนย์ผดุงครรภ์ยังให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด การตรวจหามะเร็งโดยเฉพาะสตรีในช่วงอายุ 23-60 ปี จะถูกเรียกให้ไปตรวจหามะเร็ง เป็นต้น

ศูนย์ผดุงครรภ์ยังมีหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการออกใบรับรองการตั้งครรภ์ ซึ่งจะสามารถนำไปรับรองไปใช้ในการลางานและยื่นขอรับเงินชดเชยจากการหยุดงานอันเนื่องจากการตั้งครรภ์

➤ เพื่อสร้างสายใยระหว่างครอบครัว บิดามารดาจะได้หยุดงานกับการก่อกอง

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายให้ครอบครัวสร้างความอบอุ่นกับเด็กเล็กอย่างเต็มที่ จึงมีกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายการหยุดงานสำหรับผู้ปกครอง (Föräldradeltidslagen)” ซึ่งได้ให้สิทธิคนเป็นบิดามารดาได้หยุดงานดูแลลูก ในกรณีของการตั้งครรภ์ผู้เป็นมารดาจะได้รับสิทธิให้หยุดงานได้อย่างน้อย 7 สัปดาห์ก่อนวันกำหนดคลอด ซึ่งการหยุดงานนั้นจะได้รับเงินชดเชยการหยุดงานจากรัฐ และภายหลังคลอดแล้วกฎหมายกำหนดให้มารดาหยุดได้ต่อ 7 สัปดาห์ ส่วนบิดากฎหมายกำหนดให้หยุดได้ 10 วัน กรณีมีลูกแฝด จะมีสิทธิหยุดได้เพิ่มอีกคนละ 10 วัน ซึ่งผู้เป็นบิดาจะได้รับเงินชดเชยผู้ปกครองแบบชั่วคราว (Tillfällig föräldrapenning) จากประกันสังคม (Försäkringskassan)

ถ้าหากผู้เป็นมารดาหรือบิดาจะใช้สิทธิในการลางานเพื่ออยู่กับบุตรต่อสามารถจะหยุดงานได้ต่อเนื่องไปจนกระทั่งเด็กอายุครบ 18 เดือน จากนั้นเมื่อกลับไปทำงานแล้วตามกฎหมายยังให้สิทธิไม่ต้องทำงานเต็มเวลา โดยสามารถแบ่งการทำงานเป็น 3 ใน 4 ของชั่วโมงทำงานต่อวัน โดยบิดามารดาจะใช้สิทธินี้ได้ จนกระทั่งเด็กอายุครบ 8 ปี หรือ จนเด็กจบ ป.1 ซึ่งเป็นการสะดวกสำหรับบิดามารดาที่ต้องไปรับไปส่งลูกและได้ใช้เวลาอยู่กับลูกมากขึ้น

การจ่ายเงินชดเชยผู้ปกครอง (Föräldrapenning) จะคำนวณเงินตามจำนวนวันที่หยุดดูแลบุตร สำหรับเด็กหนึ่งคน จำนวนวันที่จะชดเชยรายได้ให้อยู่ที่ 480 วัน โดยจะแบ่งให้คนละครึ่งระหว่างผู้เป็นบิดาและมารดาซึ่งเฉลี่ยแล้วจะได้ 240 วัน แต่สามารถโอนย้ายสิทธิกับอีกฝ่ายหนึ่งได้ ขึ้นอยู่กับการตกลงของทั้งสองฝ่าย และอย่างน้อยที่สุด ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้รับการสงวนสิทธิ 60 วันตามกฎหมาย วันไว้แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีสิทธิในบุตรแต่เพียงฝ่ายเดียวจะสามารถใช้สิทธิได้เต็ม 480 วัน หากมีลูกแฝดจะได้รับเงินชดเชยรายได้เพิ่มเติมอีก 180 วัน

➤ เด็กทุกคนมีเงินเดือนใช้

เด็กที่ถือสัญชาติสวีเดนหรือเด็กต่างชาติที่ได้วีซ่าถาวรมีสิทธิอาศัยอยู่ในสวีเดนจะได้รับเงินช่วยเหลือเด็ก (Barnbidrag) หลังจากเด็กเกิดมาได้ 1 เดือนจะได้รับเงินช่วยเหลือทันที หรือในกรณีที่เด็กที่ย้ายมาจากประเทศอื่นก็จะมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือได้ทันทีเช่นกัน โดยจะได้รับทุกๆ เดือนโดยจะจ่ายให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจนกระทั่งเด็กอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์ ในกรณีที่บิดามารดาหย่าร้างแต่ต้องดูแลบุตรร่วมกันก็จะแบ่งจ่ายให้กับบิดาและมารดาคนละครึ่ง เมื่อเด็กอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ยังเรียนหนังสืออยู่ก็จะมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือต่อไป โดยเงินช่วยเหลือจะแบ่งเป็นสองก้อนคือ

1) เงินช่วยเหลือต่อเนื่อง (Förlängt barnbidrag) จะจ่ายให้ถึงอายุ 20 ปี แต่ให้เฉพาะเด็กที่เรียนในโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษเท่านั้น (เด็กที่มีความผิดปกติทางด้านสติปัญญา) ซึ่งเงินก้อนนี้จ่ายให้โดยสำนักงานประกันสังคม (Försäkringskassan)

2) เงินช่วยเหลือทางการศึกษา (Studiebidrag) เมื่อเด็กอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์และเรียนหนังสือต่อเนื่องในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Gymnasieskolan) จะได้รับเงินช่วยเหลือต่อเนื่องไปจนถึงอายุ 20 ปีบริบูรณ์ แต่เงินช่วยเหลือจะเปลี่ยนจากสำนักงานประกันสังคม มาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการศึกษาโดยตรง คือ “สำนักงานคณะกรรมการสนับสนุนการศึกษาแห่งชาติ” (Centrala Studiestödsnämnden) หรือชื่อย่อ CSN สำหรับเงินช่วยเหลือเพื่อศึกษานี้ จะจ่ายให้ 10 เดือนต่อปี ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่เด็กจะต้องไปโรงเรียน ถ้าหากเด็กที่มีสิทธิการศึกษาเรียนสูงอาจจะถูกเรียกเก็บเงินคืน ซึ่งอัตราการจ่ายเงินสามารถดูได้จากตารางในด้านล่างนี้

ตาราง 1 เงินช่วยเหลือและเงินเพิ่มเติมรายเดือนที่รัฐบาลจ่ายให้กับเด็ก (x 1,000 สวีดิชโครนา)

จำนวนบุตร	เงินช่วยเหลือ	เงินช่วยเหลือเพิ่มเติม	รวม
1	1,050	-	1,050
2	2,100	150	2,250
3	3,150	604	3,754
4	4,200	1,614	5,814
5	5,250	2,864	8,114
6	6,300	4,114	10,414

ที่มา สำนักงานประกันสังคมสวีเดน (försäkringskassan, 2013)

เรื่องเล่าจากสวีเดน : สวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศสวีเดน

จากตารางจะเห็นว่าหากมีบุตรมากกว่า 1 คนจะได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมขึ้นไปอีกตามจำนวนบุตร ส่วนอัตราเงินช่วยเหลือจะคงเดิมที่ 1,050 โครนต่อคนต่อเดือน

▼ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็ก

ประเทศสวีเดนจัดให้เด็กได้รับการศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่าย หน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนถึงระดับมัธยมปลายและการศึกษาผู้ใหญ่ คือกระทรวงศึกษาธิการ (Utbildningsdepartementet) โดยจัดการศึกษาในระดับนโยบาย ส่วนในระดับปฏิบัติการคือเทศบาล (Kommun) และเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนการศึกษาของเอกชนก็จะถูกควบคุมและตรวจสอบจากเทศบาล โดยการศึกษาทุกระดับชั้นจะไม่มีการจัดเก็บค่าเรียน ระบบการศึกษาของสวีเดนโดยหลักๆ มีดังต่อไปนี้

1. ระดับอนุบาล (Förskola หรือ Dagsis)

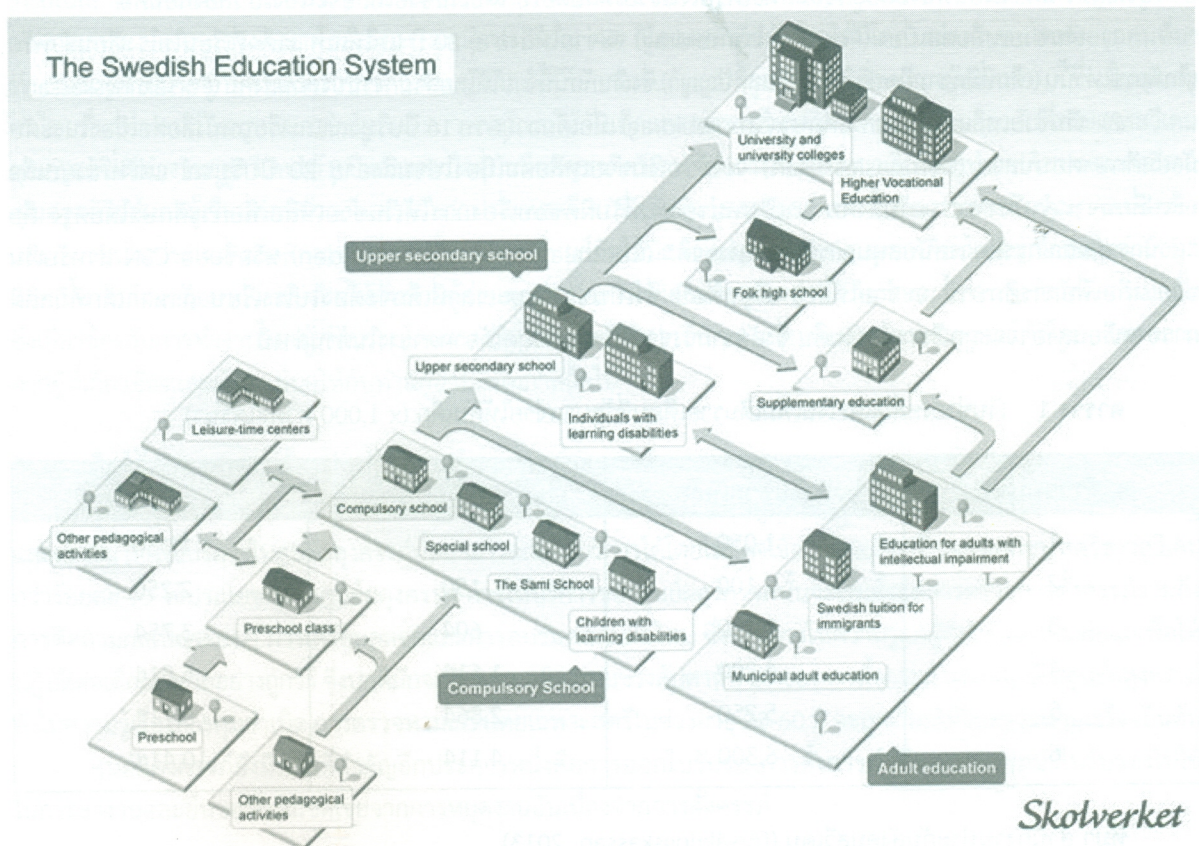
ให้การศึกษาสำหรับเด็กอายุ 1-5 ปี เด็กตั้งแต่อายุ 1 ปีขึ้นไปจะมีจำนวนชั่วโมง

เรียนต่อวันอย่างน้อย 3 ชั่วโมง เมื่อเด็กอายุครบ 3 ปีโรงเรียนจะต้องจัดชั่วโมงเรียนให้อย่างน้อย 525 ชั่วโมงต่อปี โดยเริ่มนับจากภาคฤดูใบไม้ร่วงเป็นต้นไป

2. ระดับประถมศึกษา (Grundskola)

- ชั้นเตรียมประถมศึกษา (Förskoleklass) ก่อนที่เด็กจะเข้าสู่ระดับการศึกษาภาคบังคับ โรงเรียนในระดับประถมศึกษาจะจัดให้มีชั้นเตรียมเพื่อให้เด็กได้เตรียมตัวก่อนเข้าเรียนในชั้น ป.1 ซึ่งชั้นเตรียมนี้จะการศึกษาจนเด็กอายุครบเกณฑ์ที่จะเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับ

- การศึกษาภาคบังคับ เริ่มต้นขึ้นในภาคฤดูใบไม้ร่วง ในปีที่เด็กอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 9 ซึ่งเทียบได้กับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของไทย ซึ่งมีทั้งโรงเรียนของรัฐบาลและเอกชน แต่ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียนแม้ว่าจะเป็นโรงเรียนของเอกชนก็ตาม รัฐบาลท้องถิ่นโดยเทศบาลมีหน้าที่จัดการศึกษาในภาคปฏิบัติและควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชนด้วย นอกจากนี้โรงเรียนปกติแล้วยังมีโรงเรียนสำหรับเด็กกลุ่มน้อยและโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษที่ไม่สามารถเรียนในชั้นเรียนปกติได้อาทิเช่น ความบกพร่องทางด้านสติปัญญาเป็นต้น

3. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (Gymnasieskola)

เป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องมาจากระดับประถมศึกษา และไม่เป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่รัฐบาลก็จูงใจด้วยการให้เงินสนับสนุนการศึกษาเป็นต้น เทศบาลทำหน้าที่จัดการศึกษาเช่นเดียวกับระดับอนุบาลและประถมศึกษา ระยะเวลาเรียน 3 ปี โดยมีโปรแกรมวิชาเรียนทั้งหมด 18 สาขา โดยโรงเรียนในระดับนี้จะไม่มีการแบ่งแยกเป็นโรงเรียนสายสามัญหรือสายวิชาชีพ เช่นเดียวกับของไทย นอกจากโรงเรียนปกติแล้วก็มีโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษเช่นเดียวกัน

การสนับสนุนทางการศึกษาอื่นๆ สำหรับเด็กนักเรียน

นอกจากเด็กจะได้รับสิทธิเข้าเรียนตามกฎหมายแล้ว รัฐยังจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับเด็ก เช่น

1. การจัดอาหารกลางวันและอาหารว่าง ตามกฎหมายโรงเรียนหมวดที่ 10 (Skollagen 10 §) ได้กำหนดไว้ว่าโรงเรียนจะต้องจัดอาหารกลางวันโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา (Grundskola) รวมถึงอาหารว่าง แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Gymnasieskola) ไม่บังคับให้จัดอาหารว่างแต่ต้องจัดอาหารกลางวัน ในกฎหมายยังระบุไว้ด้วยว่าอาหารที่จัดจะต้องมีประโยชน์ทางโภชนาการ

2. หนังสือเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอน ในกฎหมายโรงเรียนหมวดที่ 10 ยังได้ระบุว่านักเรียนจะต้องเข้าถึงการใช้หนังสือเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ โดยปราศจากค่าใช้จ่าย ดังนั้นเด็กนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงไม่ต้องซื้อหนังสือเรียน รวมถึงอุปกรณ์ เช่น ปากกา ดินสอ ยางลบ เป็นต้น

3. การจัดรถรับส่งหรือสนับสนุนค่าเดินทางไปโรงเรียน สำหรับนักเรียนที่บ้านไกลก็อาจจะได้รับตั๋วรถเมล์ฟรีจากทางโรงเรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละท้องถิ่น บางแห่งก็จัดบริการรถรับส่งนักเรียน

4. การดูแลสุขภาพเด็กในโรงเรียน ตามกฎหมายได้กำหนดให้แต่ละโรงเรียนมี แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา ครูแนะแนว หรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษประจำโรงเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ดังนั้นเมื่อนักเรียนมีปัญหาก็จะได้รับการเอาใจใส่อย่างดี

5. การเรียนภาษาแม่ ภาษาแม่หมายถึงภาษาแรกที่เด็กใช้ตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นภาษาของผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่สวีเดน กฎหมายโรงเรียนหมวดที่ 7 (Skollagen 7 §) รับรองให้มีการเรียนภาษาแม่ในโรงเรียนอย่างถูกต้อง เด็กจะสามารถเลือกได้อย่างอิสระว่าจะเรียนภาษาแม่หรือไม่ โดยปกติแล้วผู้ปกครองก็มักจะเลือกให้บุตรของตนเองได้เรียนภาษาแม่ ภาษาไทยก็เป็นภาษาหนึ่งที่มีผู้เรียนจำนวนมากทั่วประเทศสวีเดน เนื่องจากมีคนไทยย้ายถิ่นที่เข้ามาอยู่สวีเดนค่อนข้างมาก

6. ชั่วโมงอิสระ (Fritidshem) เป็นระบบที่ไม่มีในเมืองไทยคือเป็นเวลาหลังเลิกเรียนสำหรับเด็กช่วงอายุระหว่าง 6-13 ปี ที่บิดามารดาไม่มีเวลาว่างที่จะดูแล ก็สามารถให้ลูกอยู่ต่อที่โรงเรียนเพราะปกติโรงเรียนจะเลิกค่อนข้างไว แต่การจะอยู่ต่อในชั่วโมงอิสระ(Fritidshem) จะต้องมีค่าใช้จ่าย เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจะเลือกเองว่าจะให้บุตรอยู่ต่อหรือกลับบ้าน

unastu

จะเห็นได้ว่าประเทศสวีเดนให้ความสำคัญในเรื่องทรัพยากรมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา โดยทารกจะได้รับการตรวจดูแลจากแพทย์อย่างสม่ำเสมอ เมื่อคลอดออกมาบิดามารดาจะได้สิทธิ์หยุดงานเพื่ออยู่กับลูกอย่างเต็มที่ และเป็นระยะเวลาที่นานพอสมควรและยังได้รับเงินชดเชยจากการสูญเสียเวลาทำงาน เพื่อให้เด็กได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาอย่างเต็มที่ เด็กทุกคนเมื่อเกิดมาจะได้รับเงินเดือนจนถึงอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์และหากเรียนต่อก็จะได้รับเงินช่วยเหลือไปจนถึงอายุครบ 20 ปี เมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียนก็จะได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่จากรัฐบาล โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และได้รับการสนับสนุนเรื่องอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียนการสอนฟรี นอกจากนี้ยังได้รับการเอาใจใส่ทางสุขภาพตามกฎหมาย ซึ่งมีแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา ฯลฯ ประจำโรงเรียน การศึกษาภาคบังคับใช้เวลา 9 ปี โดยเทียบได้กับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของไทย ส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เวลา 12 ปี เทียบได้กับระดับมัธยมปลายของไทย เมื่อเด็กอายุครบ 18 ปีถือว่าบรรลุนิติภาวะ สามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆตามกฎหมายด้วยตนเอง และสามารถแยกออกจากครอบครัวได้ (U)

⇒ เอกสารอ้างอิง

- <http://www.1177.se/Uppsala-lan/Fakta-och-rad/Undersokningar/Vad-ar-MVC/?ar=True>
- http://www.barntotal.se/faktabank_foer_dig_som_aer_gravid/moedravaarden/om_moedravaard-scentralen/
- <http://www.forsakringskassan.se>
- http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Foraldradighetslag-1995584_sfs-1995-584/
- http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K10
- <http://www.skolverket.se/>